

Богиња Фортуна

РОГ ИЗОБИЉА И КОЛО СРЕЋЕ

Монографија пољског археолога и публицисте Барбаре Лихоцке о иконографији Фортуне у Римском царству прва је целовита студија ликовних представа ове богиње

Фортуну, богињу среће и судбине, призивали су верници античког доба да бди над војним походима, дугим путовањима, почецима значајних приватних и јавних послова. Њен култ био је веома раширен и сложен. У Грчкој и религијама Истока носила је име Тихе и поштовала се као заштитница градова. Отуда се на ликовним представама ове богиње истиче круна у облику градских бедема (сopона мигалис). Поистовећивала се са великом богињом Изидом прерастајући тако у синкретичко божанство неограничене моћи.

Точак среће - аутор Едвард Бирн Џоунс

Прва потпуна студија ликовних представа Фортуне, значајног божанства римског Пантеона, нашла се недавно у збирци библиотеке Археолошког института у Београду. Реч је о монографији пољског археолога Барбаре Лихоцке штампаној на француском језику под насловом „Иконографија Фортуне у Римском царству (од првог века старе ере до IV века нове ере)”. Монографију је издао Центар за медитеранску археологију Пољске академије наука у Варшави, 1997. године, а њеним поглављима читаоце ће провести Гордана Јеремић, археолог београдског Археолошког института.

Стални дар судбине

Скулптуре и статуете Фортуне у време Римског царства биле су веома популарне. Сталне наруцбине у јавне и приватне сврхе инспирисале су бројне античке уметнике и занатлије да је оличе у камену или бронзи. Богиња је представљена у стојећем или седећем ставу као жена у зрелим годинама, у богато набраној одори, са рогом изобиља у левој, а кормилом, глобусом или точком (симболима среће) у десној руци. На глави је имала обично дијадему, круну или корону муралис. Лако је у тим представама препознати елементе званичне религиозне праксе, прожете предрасудама и магијом, али и елементе политичке пропаганде. Римски владари су Фортуну сматрали својим личним заштитником, небеском милошћу и сталним даром судбине.

Точак среће- илустрација из Кармине Буране

Барбара Лихоцка у анализи ликовних представа Фортуне полази од лика утиснутог на новцу тога доба, наглашава Гордана Јеремић, пошто нумизматички материјал пружа најпоузданије податке о времену рађања и ширења култа. Потом те представе пореди са другим врстама споменика – скулптурама, статуетама, рељефима, сликама, медаљонима, лампама... тако су се на једном месту нашла дела врхунских скулптора, данас чувана у најзначајнијим европским музејским збиркама и дела провинцијске уметности и занатства, чинећи заједно богат каталог илустрација.

Богиња Фортуна

Жртвеници у Србији

Међу њима су и фотографије две бронзане статуете Фортуне са рогом изобиља и точком судбине из београдског Народног музеја, као и примерци новца кованог у Виминацијуму (античко насеље у близини данашњег Пожаревца) за време царева Валеријана и Галијана (256-268 године нове ере). Реч је о антонинијанима на чијем реверсу је утиснут лик Фортуне Редукс – богиње Срећног Повратка.

Фортуна - аутор Албрехт Дирер

Занимљив је податак, истиче Гордана Јеремић, да су овој богињи која је подједнако сматрана заштитницом личних судбина и заштитницом судбине света, на тлу Србије подизани бројни жртвеници. Најпознатији споменици ове врсте откривени су у Наису, Сингидунуму и Виминацијуму.

Светлана Марковић-Штрбац